

Interview met Ankie Hermans, VO-raad over gemengde scholen

De VO-raad heeft eind vorig jaar een ‘agenda van en voor de sector’ gepresenteerd. Daarin staan thema’s waar de sector de komende jaren aan de slag gaat, zoals gelijke kansen en segregatie. Bij de presentatie sprak de voorzitter van de VO-raad over de school als oefenplaats en als inclusieve minisamenleving. Wat betekent dat voor het bevorderen van gemengde scholen, burgerschapsonderwijs en ontmoetingen? En hoe wil men het tegengaan van segregatie aanpakken? Dat vragen we aan Ankie Hermans, senior beleidsadviseur bij de VO-raad.

Wat is je functie bij de VO-raad

Ik werk als senior beleidsadviseur bij de VO-raad aan verschillende thema’s, waaronder kansengelijkheid. Segregatie zien wij daar als onderdeel van, want vaak – maar niet altijd - draagt segregatie bij aan kansengelijkheid. Zo hebben scholen met voornamelijk leerlingen van ouders met een lage sociaaleconomische status (SES) bijvoorbeeld vaak meer moeite om docenten te werven, wat effect kan hebben op de kansen die deze leerlingen krijgen.

Hoe heeft het denken van de VO-raad over segregatie en kansengelijkheid zich ontwikkeld de laatste jaren?

Zeker sinds de bekende noodklok van de Inspectie van het Onderwijs in 2016 over kansengelijkheid is er veel over het thema gesproken en zijn er veel acties ondernomen. Maar, de nood blijft hoog. In 2020 presenteerden we, samen met een brede coalitie uit het onderwijsveld, het discussiestuk Toekomst van het Onderwijs, dat een gewenste richting schetst over het onderwijsstelsel van de toekomst. De toenemende kansengelijkheid was hiervoor een belangrijke aanleiding: in hoeverre draagt ons stelsel bij aan kansengelijkheid en hoe zou het eruit moeten zien? Een belangrijk onderwerp daarbij is de vroege selectie; met het oog op (onder andere) kansengelijkheid zou de definitieve selectie later plaats moeten vinden. Leerlingen worden nu van elkaar gescheiden naar schoolsoort in het voortgezet onderwijs en dat verhoogt ook de segregatie, zeker wanneer je veel scholen hebt met vestigingen per niveau of smalle en categorale scholen. Daarom wil de VO-raad onder andere nagaan wat er gedaan kan worden om brede scholengemeenschappen te stimuleren, zodat je jongeren in elk geval fysiek op één locatie samenbrengt. Dat leerlingen met verschillende achtergronden (in de brede zin van het woord) samen naar school gaan en elkaar daar ontmoeten, is goed voor de socialiserende functie van het onderwijs. Onderwijs kan hier idealiter mee fungeren als een oefenplaats, een ‘mini-samenleving’. Op brede scholengemeenschappen is het tevens makkelijker om leerlingen vakken op verschillende niveaus te laten volgen (maatwerk), want die zijn immers in huis. Dit geldt ook voor vormen van later selecteren.

Kun je iets meer vertellen over hoe die ideeën concreter vorm krijgen?

We zetten ons nu vooral in om leerlingen niet zo snel definitief en om latere selectie in de onderbouw te realiseren. Welke drempels ervaren scholen daarbij en hoe kunnen we daarbij helpen? Dat gaat over flexibilisering, het stimuleren van brede brugklassen en brede scholengemeenschappen. Onder andere in de Themacommissie School en Omgeving van de VO-raad

spreken we daarover ook met onze leden. Bijvoorbeeld met de Openbare Scholengemeenschap Bijlmer, die leerlingen in de hele onderbouw van vmbo-basis tot vwo bij elkaar houdt.

Bij de vereenvoudiging van de bekostiging van het voortgezet onderwijs viel de financiële stimulans weg om brede scholengemeenschappen te vormen, en dat is op verzoek van o.a. de VO-raad gerepareerd. Er is daarnaast een subsidieregeling heterogene brugklassen vanuit OCW en daar zijn tegen de 700 aanvragen voor gedaan, waaronder ca 150 om een nieuwe brede brugklas te starten. Dat is veel op de ongeveer 1400 vestigingen in het VO (inclusief bovenbouwvestigingen en categorale vestigingen). De verhouding heterogene en homogene brugklassen is de laatste jaren stabiel, dus het is interessant om te zien of daar met die regeling verandering in komt.

Zijn er nog andere acties mogelijk?

Segregatie is een veelkoppig monster, er spelen veel facetten een rol en de maatschappij komt ook de school binnen. Dat los je als onderwijs niet op, maar je moet wel aan oplossingen bijdragen.

Het is goed dat de Beleidsagenda van OCW (uit december 2020) segregatie weer op de agenda heeft gezet en daar acties en maatregelen aan heeft gekoppeld. Een interessante knop om aan te draaien is het op overeenstemming gerichte overleg van scholen en gemeenten in een regio of stad, daar zou meer mee kunnen gebeuren dan nu het geval is. Meer onderzoek en beleidsexperimenten helpt ook, bijvoorbeeld bij toelatingsbeleid. Kennisverspreiding is goed en nodig.

“De echte uitdaging zit bij segregatie bovenschools: scholen moeten de kwestie samen aanpakken.”

Als het gaat om segregatie, in hoeverre kun je dan spreken van handelingsverlegenheid van schoolbesturen en scholen in het VO?

Ja die handelingsverlegenheid is er, ook omdat die segregatie zich buiten de scholen afspeelt. Binnen school kun je wel wat doen, maar de echte uitdaging zit bovenschools: scholen moeten de kwestie samen aanpakken. Segregatie heeft veel te maken met keuzegedrag van ouders (en leerlingen), waar je niet zoveel invloed op hebt als je zou willen. Wat scholen wel kunnen doen is het toelatingsbeleid fatsoenlijk en netjes op orde hebben, zonder afschrik-effecten zoals een hoge vrijwillige ouderbijdrage. Daarnaast ook een breed aanbod hebben en kijken of je leerlingen van verschillende schoolsoorten gezamenlijke activiteiten kunt laten ondernemen (bijvoorbeeld gym). Dus er zijn zeker handelingsperspectieven, maar handelingsverlegenheid is er ook. In het voortgezet onderwijs is echter ook vaak sprake van onderlinge concurrentie en dan kan segregatie ook als een groot thema voelen en dat kan verlamdend werken.

Ken je een goed voorbeeld van een VO school die de segregatie heeft aangepakt?

De Openbare Scholengemeenschap Bijlmer is al genoemd. Een ander voorbeeld is een school die heel bewust een heel brede scholengemeenschap bouwt met alle schoolsoorten in één nieuw gebouw. Maar goed, dan ben je er niet. Het gaat er ook om wat je in school doet.

“Wat individuele scholen tegen segregatie kunnen doen is een breed aanbod hebben: brede scholengemeenschappen zodat je jongeren in elk geval fysiek op één locatie samenhoudt en brede brugklassen om leerlingen langer bij elkaar te houden en om latere selectie in de onderbouw te realiseren. Dat leerlingen met verschillende achtergronden samen naar school gaan en elkaar daar ontmoeten, is goed voor de socialiserende functie van het onderwijs.”

Zie voor de agenda: <https://www.vo-raad.nl/nieuws/vo-raad-presenteert-agenda-van-en-voor-de-sector-op-vo-congres>

